

נר שמואל

לע"נ ר' שמואל ב"ר יצחק זצ"ל

שו"ת סיכום הדף היומי

מייל: n101@okmail.co.il פקס: 03-5709307 ניתן לקבל כל יום לתיבת מייל או לפקס.

תענית - י"ב

1. על אלו תעניות למדנו שאינם כלום?

- א. רב חסדא: אם לא נתכוון מלכתחילה להתענות ונטרד ולא הספיק לאכול וכשהגיע חצות אמר אתענה כל היום נחשב תענית. אבל סתם נטרד ולא אכל עד חצות ואח"כ טעם אינו תענית שעות.
- ב. אף תענית שאינה עד השקיעה אינה כלום. ואע"פ ששינונו על אנשי משמר שבעצירת גשמים הם מתענים ולא משלימים. שם הכוונה רק לצער עצמם עם הציבור. וכן מה שסיפר ראב"צ שלא השלימו התענית ט' באב הנדחה ל-י', כיון שהיה זה יו"ט שלהם. [שנפלו בגורל והביא עצים] היינו גם כדי לצער עצמם אבל לא נחשב להם לתענית. ומה שאמר ר' יוחנן אהיה בתענית עד שאבא לבית, התכוון רק להשתמש מבית הנשיא שלא יטריחוהו לאכול אצלו.
- ג. תענית שלא קיבלה מבעו"י, אינה תענית. אם מתענה מבלי לקבל דומה למפוח שנופחים בו אש שמתמלא ברוח ללא תועלת.

2. זמן קבלת תענית: לרב בזמן מנחה. ולשמואל דווקא בסוף תפילת מנחה. מהיכן ראייה לשמואל?

שכתוב במגילת תענית "כל איניש דיתי עלוהי מקדמת דנא ייסר" ונראה שהפירוש יאסור עצמו בתפילת מנחה. ונדחה: שהגירסא הנכונה 'יאסר' אף אם קבל על עצמו שלא בתפילת מנחה. ומצינו מחלוקת אם גורסים ייסר או יאסר. ולמ"ד יאסר כוונת ההוראה שאם קבל על עצמו תענית לפני שגזרו חכמים שיהיה אותו היום יו"ט, נאסר באכילה ואינו זקוק לקבל תענית במנחה הבאה.

3. עד מתי מותר לאכול ולשתות בליל התענית?

לרבי: עד שיעלה עמוד השחר. לר' אליעזר ב"ר שמעון: עד קרות הגבר. והוסיף אב"י שאם גמר סעודתו אינו אוכל. ומה ששינו שמוותר לו לאכול מדובר כשלא סילק האוכל, ונחשב המשך לסעודתו הראשונה. ולא יאכא דאמרי רבא הוסיף - שאם ישן אינו אוכל עוד ומה ששינו שאוכל מדובר במתנמנם, היינו שאינו ישן לחלוטין, קוראים לו - עונה. ועל דבר שצריך מחשבה אינו יודע לענות, אך כשמזכירים לו - יודע.

4. יחיד שקיבל על עצמו תענית ולא פירש אם תהא של יחיד או ציבור, מדוע אסור בנעילת הסנדל?

חוששים שמא קיבל ע"ע תענית ציבור, ולכן טוב שבקבלתו יאמר למחר אהא לפניך בתענית יחיד. הנהגות אמוראים בענין מנעלים בתענית ציבור: רב ששת אמר על החכמים שבאו בתענית לבית התפילה עם מנעלים שמא הם גם אוכלים. אב"י ורבא: מנעלים ללא סוליות. מרימר ומר זוטרא: מחליפים ימין ושמאל. רבנן דבי רב אשי: הולכים כדרכם. שסברו כשמואל שתענית ציבור בבב"ה היא רק בתשעה באב.

5. המקבל על עצמו תענית, האם מותר לו 'ללוותה' להשלימה בזמן אחר?

שמואל - מותר שלא קיבל על עצמו נדר, אלא רק לצער עצמו. ואם אינו יכול כעת ידחה הצער לזמן אחר. ולא יאכא דאמרי אמר שמואל שפשוט שמוותר כנדר שאפשר לשלמו ליום אחר. ומעשה ברב יהושע שהכיניו עבורו 'עגלא תילתא' ולא אכל משום שהתענה ולא רצה 'ללות' תעניתו, כיון שהיתה זו תענית חלום. שנאמר עליה כאש לנעורת ומועילה רק בו ביום. ורב יוסף אמר אפילו בשבת שיתענה בו ביום. אמנם יתענה על כך שהתענה בשבת.

6. אם עברו שלש התעניות הראשונות ולא נענו, מה גוזרים ב"ד?

עוד 3 תעניות שמתחילות מהשקיעה. ואסורין במלאכה, רחיצה, סיכה, סנדל, תשיש. ונועלים את המרחצאות. עברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין עוד 7 ויחד הן כבר 13. ובשבע הללו אף מתריעין, ונועלים את החנויות. ובשני עם חשיכה פותחים במקצת לספק אוכל למוצאי התענית, ובחמישי פותחין לגמרי מפני כבוד השבת. עבור אלו ולא נענו - ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין ובשאלת שלום בין אדם לחבירו כבני אדם הנזופין למקום. ואין גוזרים תעניות נוספות אבל היחידים חוזרים ומתענים עד שיצא ניסן ומר"ח ניסן אם ירדו גשמים סימן קללה.

7. מהו המקור לאיסור מלאכה בתענית?

מסמיכות בפסוק של צום לעצרת שאסורה במלאכה. ואין לומר שא"כ תתחיל התענית בלילה, כיון שנכתב אף "אסיפת זקנים" והיא דווקא ביום. ואין לומר מהצהרים כיון שבתענית ציבור מתקבצים מהבוקר.